

aan de waanzin zou toebehoren en niet in zekere zin in bepaalde vorm ook aan de Leidenshaft. Wat de andere kant van de zaak betreft, de vrijheid van de geest, formuleert hij het zó, dat de zedelijke vrijheid een begrip is dat een innerlijke noodzakelijkheid bezit, dat boven alle ervaring uitgaat en buiten het bereik van het empirisch onderzoek ligt. Deze opvatting is daarom belangwekkend, omdat zij blijk geeft van een gedifferentieerd inzicht in de verschillende methodologische problemen der psychiatrie. In zijn stelling „Der Körper ist um des Geistes Willen nur durch die Seele da” geeft hij in pregnante formulering een stuk anthropologie weer. Ideler zelf heeft zich tegen de al te moralistische, spiritualistische opvattingen van Heinroth verzet. Hij wil empirisch te werk gaan en heeft ook al gewezen op het belang van de studie van de psychische ontwikkeling vanaf de jeugd voor een beter begrip van de psychose. De psychopathologie is voor hem praktisch gesproken de psychologie van de driftanomalieën.

Het is te betreuren dat Griesinger, die later Ideler aan de Charité opvolgde, jaren lang de strijd met deze psychologische richting aanbond op een ietwat hautaine wijze, een hautaine wijze die men bij de positivisten van de 2e helft van de 19e eeuw op psychiatrisch gebied vaak aantrof. Mede daardoor is het werk van Ideler voor een groot deel in het vergeetboek geraakt.

Laehr, die Ideler goed gekend heeft, wijst er op dat de theoretische ontwikkeling van de psychiatrie veel aan Ideler te danken heeft. Het is Ideler echter niet gelukt zijn inzichten werkelijk vruchtbaar te maken voor de klinische werkzaamheden in zijn ziekenhuis. Laehr zegt in zijn artikel na het overlijden van Ideler: „Es fehlte ihm die praktische Befähigung, in rechter Weise und am rechten Ort und mit zäher Ausdauer für die Geschicke seiner Disziplin zu wirken. Idealist, wie er war, konnte er nur schwärmen wo er Zuneigung empfand, oder sich entrüstet zurückziehen, wenn etwas mit seiner idealen Anschauung kontrastierte und was er für gemein hielt”.

Waarschijnlijk heeft men hier wel een belangrijke bron van de tragiek van Ideler. Zijn zoon, die eveneens psychiater was, heeft later ter gelegenheid van de 100ste geboortedag van zijn vader een uitvoerig artikel geschreven in de *Allgem. Zeitschrift für Psychiatrie* van 1895. Het doet een beetje triest aan dat deze zoon de nagedachtenis van zijn vader 35 jaar na diens dood moet verdedigen tegen allerlei aanvallen, aanvallen die er telkens weer op neer komen dat Ideler in zijn Anstalt de moderne inzichten van zijn tijd niet wist door te zetten, dat hij te weinig belangstelling zou hebben gehad voor de medische kant van